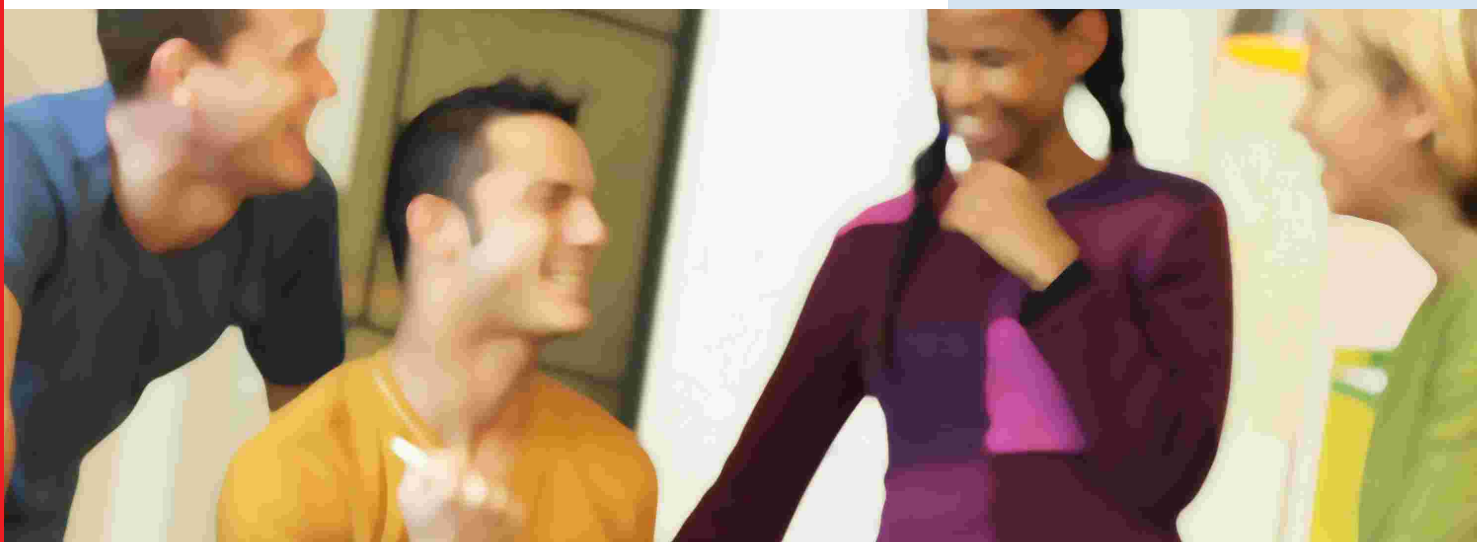

Heli Kurikkala

Elämänmakuinen HOPS?

**Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman sisällöllinen
merkitys Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa**

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS YRKESHÖGSKOLA

JULKAISIJA:
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
Mellersta Österbottens yrkeshögskola
Närvilänkatu 8, 67100 Kokkola

B: AJANKOHTAISTA AKTUELLT

ISBN 952-5107-37-X
ISSN 1239-0755

Elämänmakuinen HOPS?

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman sisällöllinen merkitys
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa

Heli Kurikkala

PRO FORMA DIDACTICA
Kevät 2003
Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

OULUN SEUDUN AMMATTIKORKEAKOULU
AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Pro Forma Didactica

Tekijä	Kurikkala, Heli
Ohjaaja	Viitala, Tuulikki
OTSIKKO	Elämänmakuinen HOPS? Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman sisällöllinen merkitys Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa
Työn tavoite	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mikä on henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) sisällöllinen merkitys Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa (KPAMK). Tutkimuksessa luodaan HOPS:n teoreettinen perusta ja pohditaan, miten henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman ajatusta voidaan toteuttaa käytännön työssä ja mitä se edellyttää opiskelijalta ja ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnalta. Tutkimuksen empiirisessä osuudessa selvitetään:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Miten käsitteet HOPS ja OPS (opetussuunnitelma) ymmärretään?2. Miten OPS tukee HOPS:ien laatimista?3. Miten HOPS –prosessi toteutuu Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun eri yksiköissä/toimipisteissä?4. Miten HOPS –ajattelua tulee edelleen kehittää?
Menetelmä	Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä, ja aineisto käsiteltiin sisällönanalyysillä.
Tulokset	<p>Tutkimuksessa ilmeni, että HOPS- ja OPS -käsitteiden sisällöllisen merkityksen selventäminen, ja käsitteiden keskinäisten rajojen määrittely on tärkeää. HOPS voidaan laatia ja toteuttaa eri tavoin eri yksiköissä - HOPS:n laatimisella on kuitenkin oltava opiskelijalle selkeä merkitys. Kun HOPS:n tekemistä painotetaan prosessina, sen tärkeys kirkastuu opiskelijalle helpommin. Jos HOPS on koettu vain pakolliseksi tehtäväksi, ehkä ohjaus ei ole ollut riittävää, tai opiskelija ei ole ollut kykenevä vastaanottamaan tietoa ja ottamaan vastuuta opintojen suunnittelusta itseohjautuvasti.</p> <p>HOPS sisältää opiskelijan tavoitteet opinnoille, niiden käytännön toteutuksen, aikataulutuksen ja opintojen etenemisen seurannan. Opiskelijaa on ohjattava itseohjautuvuuteen ja HOPS:n laatimiseen ja päivittämiseen. Tärkeä osa HOPS –prosessia on oman ammatti-identiteetin ja urasuunnitelmien rakentaminen. Yhteiset keskustelut opinto-ohjaajan ja</p>

	<p>yliopettajan kanssa ovat paikallaan opintojen eri vaiheissa. Opetussuunnitelma on opiskelijalle tärkeä työkalu HOPS:n rakentamisessa ja OPS:n tarkoitusta on syytä selventää.</p> <p>Kun opiskelija opetetaan pohtimaan, ja näkemään mahdollisuuksia, hän osaa tehdä näitä asioita myös valmistumisen jälkeen. Hän osaa hyödyntää oman taustansa ja vahvuudet uuden oppimisessa. HOPS:n laatiminen on ”elämänlaajuinen” asia. Se edellyttää opiskelijalta tavoitteellisuutta, realistisuutta ja reflektointia ja ammattikorkeakoululta panostusta ohjauspalveluiden kehittämiseen. Lisäksi on pyrittävä ratkomaan mahdollisuuksien mukaan käytännön esteitä, joita henkilökohtaisten suunnitelmien toteuttamisen tielle voi tulla.</p> <p>HOPS –ajattelussa tarvitaan kulttuurin muutosta, ja se onnistuu yhteisen keskustelun ja pohdinnan kautta. Opinto-ohjaus on jokaisen ammattikorkeakoulun oppimisympäristöön kuuluvan tehtävä.</p>
Avainsanat	<p>Ammattikorkeakoulu, henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), opetussuunnitelma (OPS), opinto-ohjaus</p>

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	5
2. AMMATTIKORKEAKOULU - ERILAINEN KORKEAKOULU.....	7
2.1 AMMATTIKORKEAKOULUN SYNTYVAIHEET	7
2.2 AMMATTIKORKEAKOULUPEDAGOGIIKAN LÄHTÖKOHDAT	8
3. OPS JA HOPS AMMATTIKORKEAKOULUSSA.....	11
3.1 OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET	12
3.2 OPETUSSUUNNITELMA JA AMMATIN KVALIFIKAATIOT.....	12
3.3 KASVATUSTIETEELLINEN TUTKIMUS HOPS -AJATTELUN TAUSTALLA.....	14
3.4 OPINTO-OHJAUS AMMATTIKORKEAKOULUSSA	16
4. OPISKELIJOIDEN AJATUKSIA: HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU HAMKO RY.....	19
5. TEORIAN YHTEENVETO	21
6. TUTKIMUSONGELMAT.....	23
7. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	24
7.1 TUTKIMUKSEN LUONNE	24
7.2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON KERÄÄMINEN	25
7.3 TUTKIMUKSEN KOHDEJOUKKO	26
7.4 AINEISTON ANALYSOINTI	27
8. TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	28
8.1 MITEN KÄSITTEET HOPS JA OPS YMMÄRRETÄÄN?	28
8.2 MITEN OPS TUKEE HOPS: IEN LAATIMISTA?	33
8.3 MITEN HOPS –PROSESSI TOTEUTUU KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULUN ERI YKSIKÖISSÄ JA TOIMIPISTEISSÄ?.....	34
8.4 MITEN HOPS –AJATTELUA TULEE EDELLEEN KEHITTÄÄ?	37
9. POHDINTA	38
LÄHTEET.....	41
LIITE 1: KYSELYLOMAKE.....	44

1. JOHDANTO

”Learning is a function of the individual’s personal exploration and discovery of meaning.”¹

Pohtiessaan oppimisen syvällistä tarkoitusta, ovat oppimisen tutkijat jo kolme vuosikymmentä sitten löytäneet tiensä keskeisten kysymysten äärelle. Oppiminen on yksilöllinen prosessi, jota ohjaa vahva tiedonhalu ja avoimuus uusia kokemuksia kohtaan. Oppiminen on myös yhteisöllinen prosessi, joka tarvitsee suunnitelmallisuutta ja joskus ulkopuolista tukea edetäkseen tavoitteellisesti. Opiskelijan oppimisprosessin edistäminen on myös ammattikorkeakoulun tehtävä. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tulisi olla opiskelijan kartta opintiellä, sekä myös tärkeä opinto-ohjauksen työväline.

Joku opiskelija saattaa silti vielä kysyä ”Mikä HOPS?”. Ei siis ihme, jos opinto-ohjauksen ydinhenkilöt tuntevat olonsa tuolloin hieman vaivautuneeksi. Onko jotakin jäänyt tekemättä? Kenen vastuulla henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen ammattikorkeakoulussa oikeastaan on?

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) sisällöllistä merkitystä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa (KPAMK). Aihetta lähestytään sekä teoreettisesti että empiirisesti.

¹ (Combs, Blume, Newman & Wass 1974, 37).

Tutkimusaiheen näkökulmaan syvennyttään tutustumalla ensin ammattikorkeakoulun historiaan ja ammattikorkeakoulu – pedagogiikkaan OPS- ja HOPS- ajattelun taustalla. Opetussuunnitelmaa tarkastellaan kvalifikaatio -käsitteen kautta, ja näin luodaan perustaa opetussuunnitelman sisällölliselle tarkastelulle. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman käsitettä valotetaan kasvatustieteellisen tutkimuksen erilaisista näkökulmista ja luodaan perusta ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnalle.

Tutkimuksen empiirisessä osuudessa selvitetään:

1. Miten käsitteet HOPS ja OPS ymmärretään?
2. Miten OPS tukee HOPS:ien laatimista?
3. Miten HOPS –prosessi toteutuu Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun eri yksiköissä/toimipisteissä?
4. Miten HOPS –ajattelua tulee edelleen kehittää?

Tutkimuksessa pohditaan, miten voimme toteuttaa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman ajatusta käytännön työssä ja mitä se edellyttää opiskelijalta ja ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnalta? Onko näkemys HOPS:n merkityksestä ja tavoitteista yhtenäinen?

Lähdekirjallisuutta aihepiiriin liittyen on olemassa runsaasti, ja tutkimuksessa on käytetty monipuolisesti sekä ammattikorkeakouluun syntyyn ja kehittämiseen liittyviä tutkimuksia sekä kasvatustieteellistä kirjallisuutta. Tärkeinä lähteinä mainittakoon Helakorven ja Olkinuoran (1997) teos *Asiantuntijuutta oppimassa*, ammattikorkeakoulupedagogiikkaa ja Helanderin ja Seinän toimittama teos *Citius.Altius.Fortius. Näkökulmia opintojen ohjaukseen ammattikorkeakoulussa*.

2. Ammattikorkeakoulu - erilainen korkeakoulu

Ammattikorkeakoulut syntyivät Suomeen monestakin syystä. 1970- ja 1980 -luvuilla luotu keskiasteen ammatillisen koulutuksen järjestelmä ohjasi epätarkoituksenmukaisesti päällekkäiseen ja moninkertaiseen koulutukseen. Myös kansainvälistyminen asetti omat paineensa ja ongelmaksi muodostui esimerkiksi tutkintojen kansainvälinen vertailtavuus. Järjestelmä ei kyennyt vastaamaan nopeasti muuttuvan työelämän asettamiin haasteisiin, ja tämä horjutti ammatillisten oppilaitosten asemaa. Huolimatta siitä, että Euroopassa korkeakoulu-uudistuksesta oli olemassa jo monia esimerkkejä, korkeakoulujärjestelmän uudistamiseen ja uudenlaiseen korkeakouluajatteluun ei kuitenkaan oltu Suomessa tuolloin valmiita. (Lampinen 1998, 96 ja 98.)

2.1 Ammattikorkeakoulun syntyvaiheet

Uudet askeleet ammattikorkeakoulujärjestelmän luomiseksi otettiin vuonna 1988, ja vuoden kuluttua opetusministeriön koulutussuunnittelun johtoryhmän valmistelun kautta vakiintui käsitys ammattikorkeakouluista yliopistoille rinnakkaisena oppilaitoksena². Korkeakoulujärjestelmän uudistamiseen Suomessa otettiin mallia monista Euroopan maista halutessa luoda yliopistoille rinnakkainen ammattikorkeakoulujärjestelmä, mannermainen duaalimalli. Ammattikorkeakoulut nähtiin voimakkaina alueen kehittäjinä ja niiden erityispiirteiksi määriteltiin käytäntöön suuntautuva koulutus. (Lampinen 1998, 96-97 ja 101.) Ammattikorkeakoulutuksella pyrittiin myös parantamaan asiantuntijatehtäviin tähtäävän koulutuksen laatua ja tarjoamaan nuorille uusia mahdollisuuksia korkeakoulutuksen piirissä (Rask 2002, 31).

² Perusfilosofiana ”samantasoinen mutta erilainen” (Lampinen 1998, 101).

Ammattikorkeakoulun poliittisessa valmistelussa ammattikorkeakoulun roolina korostettiin alueellista tasa-arvoa, kansainvälistä vertailtavuutta ja järjestelmän tehokkuutta. Ammattikorkeakoulututkinnot oli tarkoitus kehittää ammatillisten oppilaitosten korkea-asteen ja opisto-asteen tutkinnoista. (Lampinen 1998, 103.) Ammattikorkeakoulun lainsäädännössä ammattikorkeakoulujärjestelmän tavoitteiksi asetettiin koulutustason kohottaminen, uusiin ammattitaitovaatimuksiin vastaaminen, ammatillisen koulutuksen kiinnostavuuden lisääminen ja päätösvallan hajauttaminen (Rask 2002, 31-32). On tärkeää huomata, että valtioneuvosto on myös lausunnossaan (22.5.1990) painottanut yhtenä ammattikorkeakoulun kehittämislähtökohtana joustavien yksilöllisten opinto-ohjelmien kehittämistä (Ekola 1992, 11-12). Kyseessä on todella haasteellinen tehtävä.

Suomessa ammattikorkeakoulujärjestelmä luotiin ensin kokeiluvaiheen kautta, ja vuonna 1991 kokeilulupa myönnettiin 22 ammattikorkeakoululle (Lampinen 1998, 104; Lairio & Puukari 1999, 16). Vakinaisia ammattikorkeakouluja koskeva laki säädettiin 3.3.1995 (Hokkanen 2001, 17). Tämän lain kautta ammattikorkeakouluille määriteltiin selkeä, yliopistoista poikkeava rooli (Rask 2002, 32). Opetusministeriön hallinnon alla toimii tällä hetkellä 29 ammattikorkeakoulua (Opetusministeriö, 19.3.2003). Ammattikorkeakoulun luomisen yhteydessä nousi tärkeäksi kysymyksi pohdinta ammattikorkeakoulun erityispiirteistä. Keskeiseksi kysymykseksi asetettiin: mitä on ammattikorkeakoulupedagogiikka?

2.2 Ammattikorkeakoulupedagogiikan lähtökohdat

Ammattikorkeakoulu on pyrkinyt erottautumaan yliopistoista pedagogiikan kautta. On puhuttu myös uudenlaisen oppimisympäristöimagon luomisesta. Ammattikorkeakoulua oppimisympäristönä on luonnehdittu muun muassa seuraavien piirteiden kautta: ammattikorkeakoulu on avoin oppimisympäristö, työelämälähtöinen, projektikeskeinen, moniammatillinen, opiskelijakeskeinen ja modernia teknologiaa hyödyntävä. Opiskelijaa pidetään autonomisena ja itseohjautuvana oppijana. (Nummenmaa 2002,

128.) Ammattikorkeakoulun pedagogisena tavoitteena on tuotu esille opiskelijoiden itseohjautuvuuden vahvistaminen, opetuksen monimuotoisuus, vaihtoehtojen sekä valinnaisuuden lisääntyminen ja opiskelijoiden henkilökohtaisiin tarpeisiin vastaaminen (Kolehmainen 2001, 5).

Helakorpi & Olkinuora (1997) määrittelevät ammattikorkeakoulupedagogiikan oppimiseen ja opetukseen liittyvinä koulutustavoitteina, sisältöinä, menetelminä ja materiaaleina, joita ammattikorkeakoulussa käytetään. Näin laajan määritelmän selventäminen lienee paikallaan. **Tavoitteet** eivät ole pelkästään koulun tai opiskelijan tavoitteita, vaan myös kyseisen ammattialan ja työelämän tavoitteita. **Sisällöt** eivät ole yksistään opetussuunnitelman sisältöjä, vaan kaikkia niitä asioita, jotka liittyvän opiskelijan ammatilliseen kasvuun ja kehittymiseen. **Menetelmillä** ei tarkoiteta yksistään opetusmenetelmiä, vaan koko oppimisprosessiin liittyviä toimintatapoja, jotka sisältävät muun muassa opiskelijan aktiivisuuden ja yhteistoiminnallisen oppimisen. **Oppimisen materiaaleilla** ei tarkoiteta ainoastaan perinteisiä oppikirjoja, dioja tai monisteita, vaan kaikkea, mitä kehittynyt oppimisympäristö voi tänä päivänä tarjota. (Helakorpi & Olkinuora 1997, 9-10.)

Ammattikorkeakoulupedagogiikan määrittely tästä näkökulmasta johtaa tärkeän kysymyksen äärelle: HOPS ei näin ollen voi olla pelkkä kirjallinen suunnitelma vaan kyseessä on prosessi, joka johtaa opiskelijan ammatilliseen kasvuun ja itseohjautuvuuteen.

Koron (1992, 50) mukaan oppimisen itseohjaus on oppijan aktiivista toimintaa. **Itseohjautuva oppija** kykenee vaatimaan ongelmanratkaisuun sekä pystyy analysoimaan omia oppimistarpeitaan, mahdollisuuksiaan ja rajoituksiaan. Itseohjautuvuus on myös rohkeutta tehdä omia valintoja – yleisestä linjasta poikkeaviakin. Vaara on myös siinä, että kiinnostuu kaikesta mahdollisesta eikä pysty rajaamaan tulevaisuuden tavoitteitaan. Omien opintojen suunnitteluun kuitenkin opitaan ja itseohjautuva oppija kulkee myös harhareittejä, kunnes löytää itselleen sopivan tavan organisoida opintojaan. (Jalava, Lehtinen & Palonen 1997, 17.)

Itseohjautuvuutta edistäviä tekijöitä ovat opiskelijan sitoutuminen oppimisprosessiin ja koulutusohjelmaan, sisäinen motivaatio, suunnitelmallisuus ja oma-aloitteisuus,

luovuus, joustavuus sekä kyky itsearviointiin. Itseohjautuvuus ei ole siis ainoastaan persoonallisuuden piirre. (Jalava ym. 1997, 17.) Itseohjautuvuus on kyky ja ominaisuus, jota on mahdollista kehittää.

3. OPS JA HOPS AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Ammattikorkeakoulututkinnot ovat 3,5 – 4 –vuotisia, 120-160 opintoviikon laajuisia ammatillisesti painottuneita korkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakouluun haetaan yhteishaun kautta, ja yleinen pohjakoulutusvaatimus on yleissivistävä lukio, lukion oppimäärä, opistoasteen tai korkea-asteen tutkinto tai tutkintolaissa (306/94) erikseen määritelty, vähintään 3 –vuotinen perustutkinto. Ammattikorkeakouluun voidaan ottaa opiskelijaksi myös henkilö, jolla ei ole mainittua pohjakoulutusta, mutta jolla muuten on soveltuvat taidot ja valmiudet opintoihin. Opetusministeriö vahvistaa ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmat. (Opetusministeriö, 19.3.2003; Suominen 2002, 11.) Helakorpi & Olkinuora (1997, 10-11) määrittelevät koulutusohjelman seuraavasti: *”Koulutusohjelma on laaja-alainen tavoitteellinen opintojen kokonaisuus...joka suuntautuu ammatilliseen tai muuta asiantuntemusta edellyttävään tehtäväalueeseen ja sen kehittämiseen.”*

Laki ammattikorkeakouluopinnoista (255/1995) määrittelee ammattikorkeakoulututkinnon tarkoituksesta seuraavaa: *”..opintojen tarkoituksena on työelämän ja sen kehittämisen asettamien vaatimusten pohjalta antaa tarpeelliset tiedolliset ja taidolliset valmiudet ammatillisissa asiantuntijatehtävissä toimimiseen”* (Opinto-opas 2002-2003, 423). Ammattikorkeakouluopiskelun tavoitteena on monialainen osaaminen ja pyrkimys vastata työelämän ja työyhteisön yhä laajeneviin ja moninaisempiin osaamishaasteisiin (Rask 2002, 34).

Ammattikorkeakoulut päättävät itsenäisesti opetussuunnitelmien sisällöistä (Opetusministeriö, 19.3.2003). Yleisesti ottaen tutkintoon johtaviin opintoihin kuuluu yhteisiä opintoja, pakollisia perusopintoja, pakollisia ammattiopintoja, syventäviä tai suuntaavia opintoja, vapaavalintaisia opintoja, harjoittelua ja opinnäytetyö (Helakorpi & Olkinuora 1997, 10).

HOPS eli henkilökohtainen opiskelusuunnitelma rakentuu koulutusohjelman ja opetussuunnitelman pohjalle.

3.1 Opetussuunnitelman perusteet

Opetussuunnitelma on kokonaisuus koulutusohjelman tai sen osan tavoitteista ja menetelmistä, joiden kautta koulutus suunnitellaan toteutettavan (Helakorpi & Olkinuora 1997, 11). Ekola taas (1992) määrittelee opetussuunnitelman joustavaksi pedagogiseksi oppaaksi. Ekola kirjoittaa: *”Tavoitteellinen toiminta edellyttää ennakkosuunnittelua. Näin siksi, että toiminnalle asetetaan päämäärä, luodaan yleisperiaatteet päämäärän saavuttamiseksi ja tarkistetaan rajat, joiden sisällä tavoitteellisen toiminnan on tapahduttava.”* Opetussuunnitelman laatua mittaavat opiskelun avulla saavutettu pätevyys, opetussuunnitelman rakenne pätevyyden mahdollistajana sekä opiskelijoiden saamat positiiviset kokemukset opiskelun aikana, jotka mahdollistavat mielekkään ja tulevaisuuteen suuntaavaan oppimisen. (Ekola 1992, 94-95; ks. myös Kotila 2000, 5.)

Joustavuuden-käsitteestä on tullut opetussuunnitelman uusi vaatimus.

Opetussuunnitelman on mahdollistettava opiskelijan työelämässä tarvittavan asiantuntijuuden hankkiminen. Opetussuunnitelman rakenteen on oltava myös joustava. OPS:n tulisi tukea opiskelijan kehittymistä halutussa suunnassa ja myös niin, etteivät opetussuunnitelman menetelmälliset ratkaisut estä opiskelijan tavoitteiden toteutumista. (Ekola 1992, 97-98.) Tutkimuksen empiirisessä osuudessa selvitetään myös sitä, miten opetussuunnitelma tukee henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien laatimista.

3.2 Opetussuunnitelma ja ammatin kvalifikaatiot

Ammattikorkeakoulusta valmistuvat opiskelijat siirtyvät tehtäviin, jotka edellyttävät vastuun kantamista, johtamiskykyä, joustavuutta ja oppimiskykyä (Ruohotie 2002, 108; ks. myös Ekola 1992, 12). On selvää, että ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman sisältö ei voi tarjota kaikkea työelämässä tarvittavaa tietoa, vaan oppimisvalmiudet ja henkilökohtaiset ominaisuudet nousevat hyvin keskeiseen asemaan.

Ruohotie (2002) kirjoittaa kompetenssista ja kvalifikaatioista, joiden kautta voidaan tarkastella myös opetussuunnitelmaa ja yksilön ammattitaitoa³. Kvalifikaatio voidaan määritellä kompetenssiksi, jota työtehtävä vaatii tai työtehtäväksi, joka on muotoutunut yksilön ominaisuuksista käsin. Työn edellyttämä kompetenssi tarkoittaa niitä vaatimuksia, jotka ovat välttämättömiä tietyn työn hoitamisessa. Kompetenssi voidaan määritellä formaalisen pätevyyden, eli tutkintotodistuksen kautta ja/tai se voi kuvata myös yksilön todellista, potentiaalista pätevyyttä, jonka kautta yksilö selviytyy työssään eteen tulevista haasteista. (Ruohotie 2002, 109.) Eteläpelto (1992, 19) painottaakin, että ammattikorkeakoulujen on suhtauduttava hyvin vakavasti kysymykseen siitä, millaisia pätevyksiä koulutuksella tuotetaan ja miten nämä pätevyydet ovat myöhemmin käytettävissä yhteiskunnan ja työelämän muutoshaasteissa. Ammattikorkeakoululla on siis merkittävä tehtävä myös tulevaisuuden tekijänä.

Helakorven & Olkinuoran (1997, 84) mukaan ammattitaito voidaan kvalifikaatiojaottelun mukaisesti jakaa kolmeen osa-alueeseen.

1. Tuotannolliset kvalifikaatiot ovat tarpeen työprosessin konkreettisessa tekemisessä.
2. Mukautumiskvalifikaatioihin kuuluvat motivaatiotekijät, kuten esimerkiksi oma-aloitteisuus, työyhteisöön sopeutuminen, palvelutaidot ja yhteistyökykyisyys.
3. Innovatiiviset kvalifikaatiot ovat nimensä mukaisesti työprosessin kehittämistä ja kykyä reagoida nopeasti ennalta arvaamattomissa tilanteissa.

Opetussuunnitelman laadinnassa on siis kiinnitettävä huomiota siihen, täyttyvätkö edellä mainitut periaatteet, toisin sanoen - antaako opetussuunnitelma opiskelijalle valmiudet kehittää ammattitaitoaan näillä alueilla. Korkeakoulutuksen tarkoituksena on valmentaa opiskelijoita työelämään ja sen vuoksi on pyrittävä näkemään myös tulevaisuuden kehityssuunnat kyseisellä koulutuslallalla. Mielestäni tärkein asia, mihin voimme opiskelijoita ohjata on vastuun ottaminen itsestään sekä työympäristöstään. Tärkein ominaisuus tulevaisuuden tekijällä ovat hyvät oppimisvalmiudet, joiden avulla hän voi toimia haasteellisissa, jatkuvasti muuttuvissa työelämän tilanteissa.

³ Stenström (1993, 38) tuo esille käsitteen ammatillinen identiteetti. Opiskelun kuluessa kehittyvät ammatin vaatimat taidot ja vastuu, tietoisuus omista vahvuuksista ja kehittämistarpeista. Yksilö samaistuu sosialisoinnin kautta ammatilliansa normeihin ja etiikkaan.

Tänä päivänä opiskelijoita valmennetaan ajatukseen, että elämässä tulevat vaihtelevaan työ- ja koulutusjaksot vuorotellen. Työelämä onkin ominut hyvin itselleen elinikäisen oppimisen käsitteen.⁴ Ammattikorkeakoululta tämä edellyttää jatkuvaa kontaktia työelämän suuntaan. Opetussuunnitelmien tasolla työn ja koulutuksen suhteen muutokset näkyvät samaan koulutusohjelmaan hakeutuvien opiskelijoiden erilaisissa taustoissa ja lähtötilanteessa. Tämä edellyttää yksilöllisten opiskelusuunnitelmien laatimista. (Eteläpelto 1992, 24.)

3.3 Kasvatustieteellinen tutkimus HOPS -ajattelun taustalla

Henkilökohtaisella opiskelusuunnitelmalla (HOPS) tarkoitetaan opiskelijan itselleen rakentamaa tutkintoon tähtäävää opintojen muodostelmaa, joka perustuu koulutusohjelman opetussuunnitelmaan. HOPS:ssa opiskelija kuvaa tarkasti omat kehittymistavoitteensa ja opiskelutapansa, ajankäytön suunnitelman sekä oman kehittymisen ja arvioinnin suunnitelman. HOPS:ssa opiskelija kuvaa ne opinnot, jotka aikoo suorittaa sekä menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi ajallaan. (Helakorpi & Olkinuora 1997, 146.)

On erityisen tärkeä huomata, että opiskelijalla on oltava valmiudet oman opiskelun suunnitteluun ja näkemys kiinnostuksenkohteistaan (ks. luku 2.2 Itseohjautuvuus). Lisäksi vaaditaan kiinnostusta tutustua ja selvittää ammattikorkeakoulun tarjoamia mahdollisuuksia. Esimerkiksi opintojaksojen sisältöihin tutustumalla voi löytää kursseja, jota tukevat omaa urasuunnittelua.

⁴ Esimerkiksi Lampinen (1998) kirjoittaa, että elinikäisen oppimisen käsite on pyrkinyt koulutuspolitiikan esityslistalle jo kolme kertaa (vrt. jatkuvan koulutuksen periaate). On tärkeää pohtia, miten elinikäisen oppimisen kaksi näkökulmaa yhdistyvät: yksilön omaehtoinen halu kehittymiseen ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta yksilön oppimiskyky ja sopeutuminen elämänpiiriin muutoksiin. (Lampinen, 1998, 143-147.) Tänä päivänä kehitys on edennyt siihen suuntaan, että koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen on saanut selkeästi enemmän huomiota ja arvostusta. Voitaneen siis puhua elinikäisestä oppimisesta, johon yksilön oma kiinnostus uuden oppimista kohtaan johtaa.

Jalava, Lehtinen & Palonen (1997) esittävät HOPS:n rakentuvan kolmesta mahdollisesta näkökulmasta: 1. HOPS voi olla opiskelua tukemaan tarkoitettu suunnitelma 2. Eri elämäkokonaisuuksia ja arvomaailmoja jäsentävä suunnitelma ja 3. Asiantuntijuuden kehittämiseen pyrkivä suunnitelma. Yhteistä näille määritelmille on se, että HOPS on tietyn tasoinen suunnitelma, mutta se on myös opiskelijan *sitoumus*. (Jalava ym. 1997, 5 ja 9.)

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimisesta ei voida antaa oikeita ohjeita ja sen muoto voi olla monenlainen. HOPS voi olla Jalavan ym. (1997) jaottelua noudattaen sekä opiskelua tukeva ja asiantuntijuuteen tähtäävä suunnitelma. Silti henkilökohtaistamista on jo esimerkiksi korvaavien opintojen hyväksyminen (ks. esim. Kurtelius 2002, 108). Laajasti ajateltuna HOPS sitoo opiskelijan yksilölliset mielenkiinnon kohteet, oppimistarpeet ja osaamisen työelämästä ja aikaisemmista tutkinnoista nouseviin oppimistarpeisiin ja HOPS voidaan nähdä sen vuoksi myös elämänsuunnitelmana (Verkkohops, 10.2.2003). Opiskelijan kannalta olisi mielekkäintä, jos hän kykenisi peilaamaan mahdollisimman varhain omia tavoitteitaan työelämän vaatimuksiin ja odotuksiin, ja suuntaamaan näin opiskelunsa sisältöjä.

HOPS:n määritelmä osoittautuu siis hyvin tulkinnalliseksi käsitteeksi. Annala (2002, 83) tuo esille, että HOPS esiintyy käsitteenä jokaisessa nykyaikaisessa oppimisympäristössä, mutta sen tulkinta ja toteutus vaihtelee koulutusohjelmasta ja ammattikorkeakoulusta riippuen. Jossakin määrin on tehty myös virhe puhuttaessa HOPS:sta kaikenlaisen vapauden ja henkilökohtaisuuden mahdollistavana suunnitelmana. Tutkintoon johtavan koulutuksen haaste onkin sovittaa koulutuksen tavoitteet ja opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet yhteen. (Tulonen 2002, 9.)

Laitinen (1994) jaottelee HOPS:n avoimeen ja rajattuun HOPS:an. Rajattu HOPS on konkreettinen suunnitelma, joka laaditaan opintojen alussa, ja joka sisältää mm. mahdolliset korvaavuudet ja luo pohjan opintojen suunnittelulle. Avoin HOPS on ajattelutapa, tai työnäytteillä täydennetty ”salkku”. Avoin HOPS on tietoista kehittymisen seurantaa, pohdintaa ja vuoropuhelua omasta ammatillisesta kasvusta itseohjautuvasti ja ohjaajan kanssa.

Rajattu HOPS on useimmiten sidottu valtakunnallisiin suunnitelmiin ja päätöksiin, ja joillakin aloilla henkilökohtaistaminen jää puuttumaan opetussuunnitelman jäykän rakenteen vuoksi. Saako HOPS:n käsite oikeutuksen, jos esimerkiksi koko aloittava opiskelijaryhmä suorittaa samat kurssit opetussuunnitelman mukaisesti? Voiko HOPS silti olla myös koko elämänpiirin huomioiva prosessi ja millaisia vaatimuksia ajattelutapa asettaa ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnalle? Miten opiskelijoiden erilaiset taustat ja lähtökohdat, valmiudet itseohjautuvaan opiskeluun, voidaan ottaa huomioon? Mitä HOPS:n laatiminen edellyttää opiskelijalta?

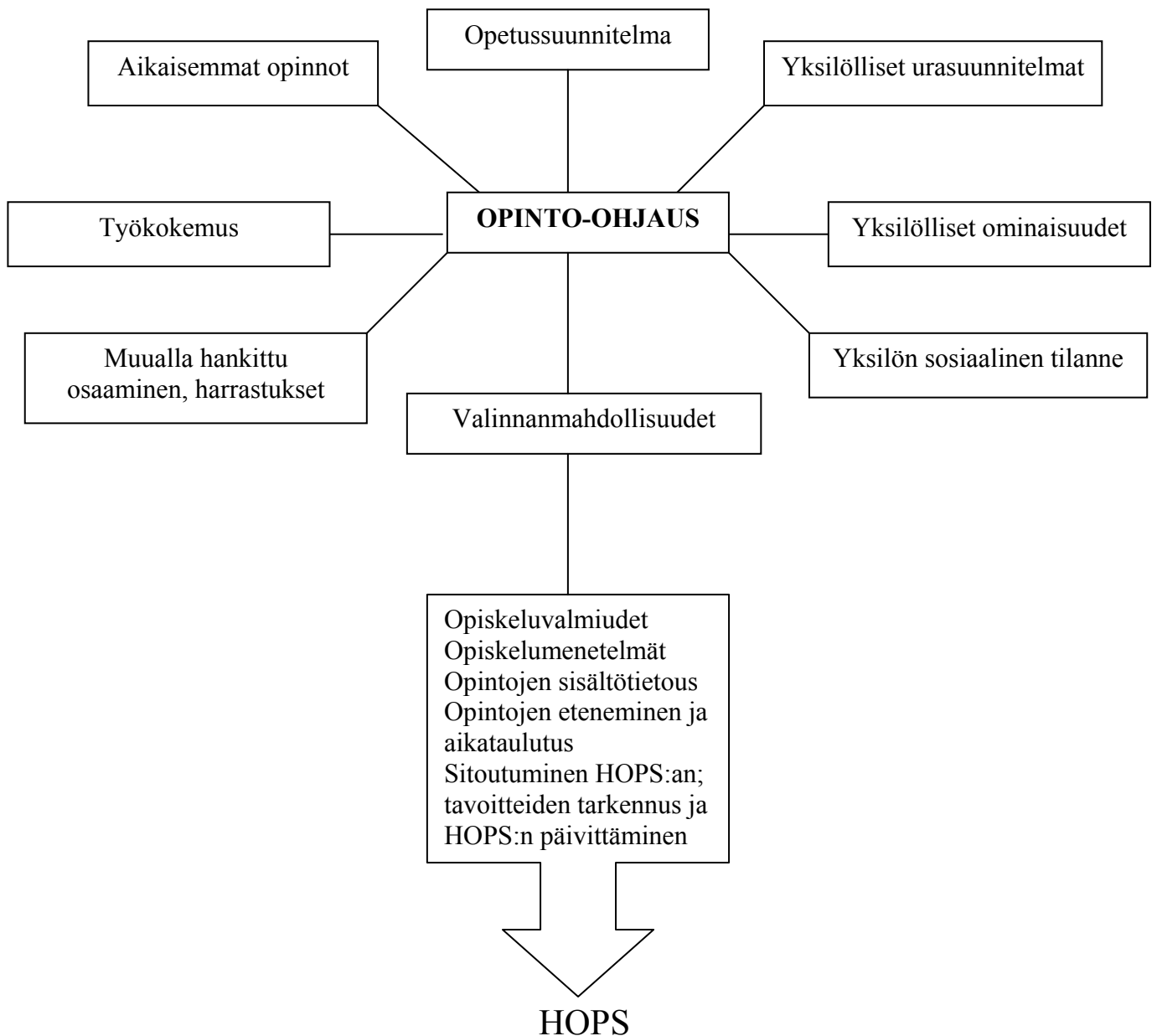
Jalava ym. (1997, 14) kirjoittavat: *"Hopsin työstäminen voi kestää koko koulutuksen ajan.. Jos sen tarkentamiseksi jaksetaan nähdä vaivaa, se palvelee oppimista koulutuksen jälkeenkkin."* Eikö tässä ole riittävän haasteellinen tehtävä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimiselle?

3.4 Opinto-ohjaus ammattikorkeakoulussa

Opinto-ohjaus on myös ammattikorkeakoulussa tärkeäksi havaittu palvelutaho – huolimatta siitä, että oletuksena on ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelunvalmiudet ja kyky itseohjautuvaan opiskeluun. Korkeakoulujen arviointineuvosto käynnisti vuonna 2001 opiskelijajärjestö SAMOKin ehdotuksesta opinto-ohjauksen arvioinnin. Opinto-ohjauksen merkitys nähtiin opintojen etenemisen ja keskeyttämisen kannalta hyvin suurena. (Friman 2001, 44.)

Opinto-ohjaus on prosessi ja KPAMK:ssa näkemyksenä on malli opiskelijan polusta. Opinto-ohjaus sisältää tällöin ohjaustoiminnan ennen opintojen alkua, opiskelijavalinnan, ohjauksen opintojen alussa, ohjauksen opintojen aikana ja loppuvaiheessa. Lisäksi opiskelijan polku –ajatteluun liittyy opintonsa päättäneiden työllistymisen seuranta. (Toikka & Hakkarainen 2002, 11.)

Opinto-ohjauksen sisällöllinen määrittely vaihtelee riippuen siitä, tarkastellaanko opinto-ohjausta opiskelijan, ammattikorkeakoulun vai koko järjestelmän näkökulmasta (Toikka & Hakkarainen 2002, 11). Tässä tutkimuksessa henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tarkastellaan opiskelijan ja ohjaustoiminnan näkökulmista. Helakorpi & Olkinuora (1997) kirjoittavat yksilöllisestä ohjauksesta, jota ammattikorkeakoulujen ammattitaitoisen henkilökunnan tulee voida antaa kun siihen on opiskelijalla tarve. Yksilöllistä opinto-ohjausta ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaprosessia voidaan kuvata seuraavan kuvion kautta.

Kuvio 1. Opinto-ohjaus ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaprosessi (Mukaiillen Helakorpi & Olkinuora 1997, 139; Kallberg 2002, 120).

Opiskelijan omien tarpeiden tunnistaminen ja asiantuntijuuden määrittely ovat keskeisiä tekijöitä HOPS:n laadintaprosessissa, vaikka HOPS:n laatimisen perusta on koulutusohjelman opetussuunnitelma (Tulonen 2002, 31). Opiskelijan oma vastuu siis korostuu. Ohjaustilanne on perustuttava avoimelle vuorovaikutukselle ja yhteistyölle: opiskelija ja ohjaaja pohtivat yhdessä vaihtoehtoja ja opiskelun suuntia uratavoitteiden mukaisesti.

4. OPISKELIJOIDEN AJATUKSIA:

HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU HAMKO ry

Tässä luvussa esittelen Hämeen ammattikorkeakoulun HAMKO ry:n opiskelijoiden Satu Hietalan ja Outi Nikkasen (2001) ajatuksia teoksessa *Mutkatonta opiskelua? Puheenvuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä. Opinto-ohjaajan roolissa ja ammattikorkeakouluympäristössä toimiessani nämä asiat näyttävät olevan monille yhteisiä ja esiin nostamisen arvoisia.*

Hietala ja Nikkanen painottavat, että opiskelija haluaa tulla kohdatuksi ”nuorempana kollegana”, tasavertaisena opettajakunnan kanssa. Opiskelijoihin kohdistuu myös monenlaisia paineita ja odotuksia: opiskelijoilta odotetaan itsenäisyyttä, aktiivisuutta, tavoitteellisuutta ja kiinnostusta omaa alaa kohtaan. Ahkeruus palkitaan, eli hyvin suunniteltuna opinnot etenevät aikataulussa. Malti ei ole valttia, vaan tehokkuus. Tehokkuus saattaa kuitenkin estää tai rajoittaa omien valintojen tekemistä, sillä esimerkiksi kurssitarjonta on vaihteleva eikä kaikkea ole aina tarjolla. (mts., 71 ja 74.)

Vaikka ammattikorkeakoulussa korostetaan itseohjautuvuutta, opiskelijoiden keskuudessa ohjauksen tarve on tutkimusten mukaan suuri. Opiskelijat tulevat koulutukseen erilaisin tiedoin ja taidoin; joko ylioppilaana, ammatillisen koulutuksen hankkineena, työkokemusta omaavana ja jokainen omista yksilöllisistä elämäntaustoistaan. Jokaisen opiskelijan toive on, että hänen tarpeensa otettaisiin huomioon ja että hänellä olisi vaikutusmahdollisuuksia oman polkunsuunnittelussa. (mts., 72.)

Opinto-ohjausta toivotaan pitkin opiskelua ja opiskelijalla on oltava tietoa siitä, kenen puoleen voi asioissaan kääntyä. Osa opiskelijoista myös kaipaa seurantaa omien opintojen etenemiseen. Tämä on toteutettavissa kirjoittajien mukaan ilman ”kyttäämisen ilmapiiriä”. Osa opiskelijoista jää ”roikkujiksi” omaa laiskuuttaan, mutta Hietalan ja Nikkasen mukaan *”iso kompastuskivi matkan varrella saattaa olla Hops ja sen*

toteuttaminen.” (mts., 73.) Vai onko syynä myös tekemätön HOPS ja sen merkityksen ymmärtämättömyys?

Opiskelijoiden elämää ohjaa ja rajoittaa OPS ja HOPS. Monen opiskelijan elämä rakentuu opiskelun, työelämän ja perheen välillä tasapainotellen. Vaikka ammattikorkeakoulua on mainostettu joustavana, monimuotoisena ja henkilökohtaiset suunnitelmat mahdollistavana, käytännössä opintojen yksilöllisyys jää kuitenkin toteutumatta. Hietala ja Nikkanen toteavat: *”Henkilökohtainen opetussuunnitelma⁵ toimii paperilla ja ideologisella tasolla, mutta ei siirry käytännön tasolle.*” (mts., 73.) Mistä tämä johtuu?

Ongelmia näyttää olevan opiskelijan mahdollisuuksissa laatia oma HOPS. Lisäksi ongelmia on HOPS:n yleisissä tekemisen periaatteissa, HOPS:n päivittämisessä ja suunnitelman noudattamisessa. (mts., 74.) Miksi HOPS ymmärretään pakollisena tehtävänä? Miksi se koetaan vain opintoviikon arvoisena asiana ja miksi opiskelijat unohtavat päivittää HOPS:aa sen valmistuttua? Hietala ja Nikkanen selventävät, että HOPS:n päivittämisen innokkuuskin voidaan latistaa: *”Yksilöllisyyden toteutumista vaativa opiskelija tuntee liian usein olevansa kivi henkilöstön kengässä, joten on helpompi ’antaa periksi’*” (mts., 74).

Käytännössä joissakin koulutusohjelmissa valinnan mahdollisuudet ovat pienet ja valitseminen esimerkiksi toisten ammattikorkeakoulujen tarjonnasta saattaa kaatua resursseihin. Voi myös olla, että kurssitarjonta määrittyy osallistujamäärän mukaan eli laajastakaan valikoimasta ei näin ollen ole hyötyä. Opiskelulle on määritelty aikansa, ja Hietalan ja Nikkasen mukaan tämä pakottaa opiskelijoita luopumaan joistakin valinnoistaan. Ratkaisuna moniin epäkohtiin esitetään monimuotoisuutta kurssien suoritustapoihin, joka tarjoaisi opiskelijalle mahdollisuuden joustavampaan opiskelurytmiin. Vaihtoehdot suoritustavat puoltavat paikkansa, sillä ne huomioivat opiskelijoiden erilaiset oppimistyyliä. (mts., 74-76.)

⁵ Huomaa termi henkilökohtainen opetussuunnitelma (kirjoittajan huomio)

5. TEORIAN YHTEENVETO

Perustamisvaiheessa ammattikorkeakouluille asetettiin monenlaisia odotuksia. Niistä vähäisin ei ole tavoite, jonka mukaan ammattikorkeakoulujen tulee mahdollistaa joustavien ja yksilön tarpeet huomioivien HOPS:ien laatiminen. Jotta HOPS:n laatiminen ja ylläpito on ylipäätään mahdollista, on ammattikorkeakoulun tehtävänä ohjata opiskelijoita itseohjautuvuuteen ja vastuun ottamiseen oman uran suunnittelusta. Nämä taidot eivät ole sisäsyntyisesti kehittyneet jokaisella opintonsa aloittavalla.

Helakorven ja Olkinuoran (1997) määritelmä ammattikorkeakoulupedagogiikasta on myös tämän tutkimuksen taustaoletuksena. Eli pedagogiikka käsittää oppimiseen ja opetukseen liittyvät koulutustavoitteet, sisällöt, menetelmät ja materiaalit, joita ammattikorkeakoulussa käytetään. HOPS:n laatiminen nähdään silloin prosessina, jonka tavoitteena on opiskelijan ammatillinen kasvu ja itseohjautuvuuden kehittyminen.

Opetussuunnitelma ohjaa HOPS:n laatimista. Se on pohja, jolle HOPS rakennetaan. Opetussuunnitelma sisältää opintokokonaisuuksia ja yksittäisiä opintojaksoja, jotka ovat perusta tulevaisuuden ammattitaitajan työelämässä menestymiselle. Etenkin nopeasti kehittyvillä aloilla opiskelija voi törmätä kesken opintojaan opetussuunnitelman muutoksiin, sillä opetussuunnitelman kautta pyritään olemaan myös aikaamme edellä. Tulevaisuuden ennustaminen ei ole kyllä helppo tehtävä. Opiskelijan on kuitenkin valmistuttuaan omattava ammatin vaatimat taidot – sellaiset ammatin kvalifikaatiot, jotka tekevät hänestä esimerkiksi insinööriin, sosionomin tai vaikkapa tradenomin. Tämä ajatus on muistettava HOPS:a laadittaessa.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman käsite on moni-ilmeinen. Jalava, Lehtinen ja Palonen (1997) esittivät kolmijaottelun, jonka kautta tutkimusaineistoa tarkastellaan. Onko HOPS opiskelua tukemaan tarkoitettu suunnitelma? Vai nähdäänkö se asiantuntijuuden kehittämiseen tähtäävänä suunnitelmana? Vai elämäkokonaisuuksia ja arvomaailmoja jäsentävänä suunnitelmana?

Näkemykseni mukaan HOPS on elämänsuunnitelma, joka tukee opiskelua ja tähtää asiantuntijuuden kehittämiseen. HOPS on *suunnitelma*, johon opiskelijan on

sitouduttava. Tutkimuksen empiirisessä osuudessa tarkennetaan HOPS:n käsitteen sisällöllistä merkitystä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa.

HOPS:n tekemiseen ja päivittämiseen tarvitaan ohjausta. Opinto-ohjaus nähdään tässä tutkimuksessa opiskelijan polun näkökulmasta. Ohjaus ulottuu siis opiskelijan hakemisvaiheesta valmistumisen jälkeiseen elämään. Tämä ajatus tukee myös HOPS:n näkemistä prosessina. Ohjaajan merkitys korostuu etenkin opintojen alkuvaiheessa, mutta se on tärkeää myös myöhemmin opiskelijan miettiessä esimerkiksi uratavoitteitaan ja harjoittelun, opinnäytetyön tai vapaasti valittavien opintojen suuntaa ja tarkoitusta omassa elämänsuunnitelmassa.

6. TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksen päätehtävänä on selvittää, millainen sisällöllinen merkitys HOPS:n käsitteellä on Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa. Tavoitteena on löytää uusia näkökulmia HOPS:ien laadintaan. Tutkimustehtävään haetaan vastausta seuraavien alaongelmien kautta:

1. Miten käsitteet HOPS ja OPS ymmärretään?
2. Miten OPS tukee HOPS:ien laatimista?
3. Miten HOPS –prosessi toteutuu Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun eri yksiköissä/toimipisteissä?
4. Miten HOPS –ajattelua tulee edelleen kehittää?

7. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen toteutus –luvussa keskitytään tutkimuksen empiiriseen toteutukseen. Aluksi tarkastellaan tutkimuksen luonnetta ja siinä käytettävää menetelmää. Lisäksi esitellään aineiston keräämisen tapa, tutkimuksen kohdejoukon valinta sekä aineiston analysointiperusteet.

7.1 Tutkimuksen luonne

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2000) mukaan laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan todellista elämää kokonaisvaltaisella tavalla. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmisiä tiedonkeruun välineinä ja tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa aineistostaan odottamattomia asioita aineiston moninaisuutta kunnioittaen. Laadullisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu myös kohdejoukon tarkoituksenmukainen valinta. (Hirsjärvi ym. 2000, 152 ja 155; ks. myös Varto 1992, 26.) Uusitalo (1991, 79) määrittelee laadullisen tutkimuksen tutkimukseksi, jonka tutkimusaineisto on visuaalista tai verbaalista (ks. myös Eskola & Suoranta 1998, 15). Tässä tutkimuksessa aineisto kerätään kyselylomakkeella, joka sisältää myös avoimia kysymyksiä.

Tutkimusjoukon ollessa suhteellisen pieni, tuloksia ei voida suoraan yleistää vaan kyseessä on tapaustutkimus. Syrjälä (1996, 11) määrittelee laadullisen tapaustutkimuksen kuvailevaksi tutkimukseksi, jossa pyritään löytämään erilaisille ilmiöille selityksiä. Tapaustutkimus voidaan määritellä myös empiiriseksi tutkimukseksi, jossa tutkitaan nykyajassa tapahtuvaa ilmiötä todellisessa elämäntilanteessa ja ilmiön omassa ympäristössä (Eskola & Suoranta 1998, 65). Myös Patton (1990, 54) painottaa tapaustutkimuksen merkitystä, kun tavoitteena on pyrkiä ymmärtämään tiettyä ongelmaa tai ainutlaatuista tilannetta syvällisesti. Tapaustutkimus voi kohdistua yksilöön, ryhmään tai laajempaan organisaatioon.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun HOPS:n laadintaprosessia. Tutkimuksen tarkastelunäkökulmassa ovat sekä yksittäinen opiskelija että organisaation HOPS –prosessissa mukana oleva ammattikorkeakoulun henkilöstö.

7.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella (ks. Liite 1)⁶. Kysely tunnetaan survey –tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Englanninkielinen termi survey tarkoittaa sellaisia kyselyn, haastattelun tai havainnoinnin muotoja, joissa aineisto kerätään standardoidusti, ja joissa tutkimuksen kohteeksi on valittu otos tai näyte tietystä perusjoukosta. Kaikilta vastaajilta kysytään siis samat kysymykset täsmälleen samalla tavalla. (Hirsjärvi ym. 2000, 180.)

Kyselylomake on suhteellisen nopea tiedonhankintatapa. Kyselyn etuna on myös se, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto (mts., 182). Tässä tutkimuksessa valittu kohdejoukko ei ollut laaja, mutta kyselylomakkeella pystyttiin kartoittamaan tutkimuksen kohteena olevia teemoja tarkasti.

Tiedon syventämiseksi kyselylomakkeessa käytettiin myös avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeen avointen vastausten kautta tutkimuksen kohteena olevia ilmiöitä voidaan *tulkita* ja ne antavat vastaajalle mahdollisuuden täydentää valintatehtävien vastauksia (mts., 157).

⁶ Tutkimusmenetelmä tarkoittaa tapaa, jolla tutkimuksessa tarvittava tieto hankitaan (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 177).

7.3 Tutkimuksen kohdejoukko

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu toimii neljällä paikkakunnalla: Ylivieskassa, Kokkolassa, Haapajärvellä ja Pietarsaassa. Ylivieskan yksikössä toimipisteitä on kolme (3), Kokkolassa neljä (4, Esittävä taide Kälviällä), Haapajärvellä yksi (1) ja Pietarsaassa kaksi (2). Opiskelijoita on noin 2300 ja henkilöstöä 250.

Ammattikorkeakoulutusta tarjotaan tekniikan ja liikenteen alalla, hallinnon ja kaupan alalla, matkailualalla, sosiaali- ja terveystalalla, kulttuurialalla ja humanistisella ja opetuslalla.

Tutkimuksen empiirisen osan aineisto kerättiin Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun eri yksiköiden HOPS –prosessiin osallistuvilta henkilöiltä. Lisäksi opiskelijajärjestöt osallistuivat tutkimukseen ja toivat tutkimukseen opiskelijanäkökulmaa. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa KPAMK:n opinto-ohjaajien tiimin kautta selvitettiin, ketkä vastaavat yksiköissä ja toimipisteissä HOPS- ja OPS –työstä. Tätä kautta kysely suunnattiin jokaiseen yksikköön ja yksikön toimipisteeseen asiasta vastaaville henkilöille. Lisäksi kysely lähetettiin opiskelijajärjestö COPSA ry:n edustajistolle ja hallituksen jäsenille. Kyseessä on siis harkinnanvarainen näyte (ks. esim. Eskola & Suoranta 1998, 18).

Kysely lähetettiin kahdellekymmenelleviidelle (25) henkilökuntaan kuuluvalla ja opiskelijajärjestö Copsa ry:n edustajistolle ja hallitukselle (jäseniä yhteensä 23) sähköpostitse. Henkilökuntaan kuuluvista kyselyyn vastasi 20 henkilöä. Opiskelijoilta vastauksia palautui huomattavan vähän, vain kuusi (6).

Tutkimukseen osallistuvat	Vastanneen henkilöstön vakanssi Vastanneen opiskelijan koulutusala
Henkilöstö (25), vastaajia 20	Opinto-ohjaaja, koulutusohjelmajohtaja, yliopettaja, lehtori, opintos sihteeri, koulutuspäällikkö, tuntiopettaja, opettajatutor
Opiskelijat (23), vastaajia 6	Sosiaali- ja terveystala, matkailuala, tekniikan ala

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuvan henkilöstön ja opiskelijoiden profiili

Eskolan ja Suorannan (1998, 18) mukaan laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä perusteellisesti. Kriteerinä ei olekaan näin ollen tutkimuksen määrä vaan laatu. Voidaan myös sanoa, että tässä tutkimuksessa ennen aineiston hankintaa rakennettiin vankka teoreettinen perustus, joka ei jää empiirisen tutkimuksen varjoon (ks. esim. Eskola & Suoranta 1998, 18). Tutkimuksen tärkeänä tavoitteena on myös selkeyttää teoreettisella tasolla HOPS- ja OPS- käsitteitä ja niiden välisiä suhteita.

7.4 Aineiston analysointi

Tutkimuksen aineiston analysointi tapahtui seuraavasti. Kyselylomakkeiden vastaukset luettiin kertaalleen läpi, kun ne palautuivat tutkimuksen tekijälle. Näin ensin varmistettiin, että kysymykset ovat tulleet ymmärretyksi ja kysytyihin asioihin on saatu vastaus. Tutkimuksen analysointivaiheessa kyselyjen vastaukset luettiin kertaalleen läpi ryhmittäin (henkilökunta ja opiskelijat erikseen) ja sitten kysymys kerrallaan kokonaiskuvan saamiseksi. Tämän jälkeen, kysymys kerrallaan, lähdettiin etsimään yhtäläisyyksiä ja eroja ryhmissä, sekä ryhmien välillä. Tulkintoja tehtiin teoreettiseen pohdintaan nojautuen.

Tutkimuksen valintatehtävistä laskettiin kyllä ja ei –vastausten määrät ja tärkeimmät tulokset esitellään tulososiossa. Avoimet vastaukset käsiteltiin erikseen sisällönanalyysillä. Grönforsin (1982, 161) mukaan sisällönanalyysin kautta aineisto järjestetään johtopäätöksien tekemistä varten eli se antaa mahdollisuuden aineiston teoreettiseen pohdintaan. On siis muistettava, että aineiston tulokset ovat tutkijan tulkintoja tutkittavista ilmiöistä.

Tutkimuksen tulososioon tuodaan myös sopivia kommentteja avoimista vastauksista, sillä vaikka tutkimuksen aineisto hankittiin kyselylomakkeella eikä esimerkiksi haastattelulla, pyritään siihen, että valmiissa raportissa näkyisi tutkimuksen kohteena olevien ääni.

8. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tulososiossa etsitään vastausta tutkimustehtävään. Tutkimusongelmat käsitellään erikseen vastaajaryhmittäin ja kysymyksiä tarkastellaan teoreettiseen taustaan pohjautuen.

8.1 Miten käsitteet HOPS ja OPS ymmärretään?

Kyselyn aluksi kartoitettiin vastaajien näkemyksiä siitä, mitä käsitteet OPS ja HOPS tarkoittavat. **Henkilöstön** vastaukset olivat melko yhteneviä, ja vastauksista kävi ilmi opetussuunnitelman eri ulottuvuudet. Toiset olivat pohtineet asiaa useistakin näkökulmista. Yksi vastaaja oli jättänyt vastaamatta näihin kysymyksiin. Opetussuunnitelma määriteltiin koulutusohjelmaa varten laadituksi yleiseksi, tavoitteelliseksi ja sisällölliseksi suunnitelmaksi. Opetussuunnitelma on myös opetusta ja oppimista ohjaava joustava työväline.

”Koko tutkinnon A ja O... Pitäisi olla tehty ajatellen sekä nykyhetkeä että tulevaisuutta.”

”Opetussuunnitelma on elävä. Se päivittyy opettaja-, opiskelija- ja työelämäpalautteen kautta.”

On hyvä asia, että henkilöstöllä on samanlainen näkemys siitä, millainen merkitys opetussuunnitelmalla on opetuksen taustalla. Tämä on hyvä lähtökohta HOPS:ien laatimiselle. Hyvä huomio on myös se, että opiskelun sivutuotteena opiskelijan tulisi oppia myös elämäntaitoja, kykyä itsenäiseen työskentelyyn, halun jatkuvaan itsensä kehittämiseen ja oikeat asenteet suhteessa ympäristöön ja kanssaihmissiin.

Tämä on asia, jota painotan ohjaus- ja opetustyössä, ja osittain näiden asioiden oppiminen syntyykin opetussuunnitelman ”piilotuotteena”⁷.

Opetussuunnitelma voidaan määrittellä henkilöstön vastausten perusteella joustavaksi pedagogiseksi oppaaksi. On keskusteltu esimerkiksi siitä, mitä opetussuunnitelmaa opiskelija kulloinkin noudattaa kurssien muuttuessa. Näkemykseni mukaan aloitusvuoden opetussuunnitelmaa – mutta on huomioitava, että OPS:a on pystyttävä myös välillä muuttamaan työelämän tarpeiden muuttuessa. Opetussuunnitelma on avoin suunnitelma⁸. Eräs vastaaja toikin esille, että jos OPS:aa ei voi muuttaa, OPS –työstä tulee kankeaa ja hidasta. Opiskelijoiden tulee kuitenkin olla tietoisia muutoksista ja esimerkiksi poistuvista kursseista. Näin opiskelija voi päivittää HOPS:nsa ajan tasalle.

Opiskelijoiden vastauksissa opetussuunnitelman määrittely oli jo haasteellisempi tehtävä.

”Kaikkia koskeva yleinen profiili.”

Yhdessä vastauksessa määrittely oli myös hyvin lähellä opiskelijan esittämää HOPS:n määritelmää:

”Suunnitelma, jonka perusteella opiskelijat voivat suunnitella opiskelunsa. Missä ajassa he suorittavat opiskelunsa ja mitä aineita he haluavat opiskella.”

Tarvittaisiinko siis opintojen alussa selkeämpi informointi siitä, mikä opetussuunnitelma on, sillä opetussuunnitelmahan on pohja, jolle HOPS rakennetaan. Opiskelijan on hyvä tutustua opintojen alussa koulutusohjelman opetussuunnitelmaan ja sen sisältöön. On terävöitettävä ajatusta siitä, että OPS on runko, jonka pohjalle opiskelija lähtee suunnittelemaan henkilökohtaista opiskelukarttaansa.

HOPS määriteltiin monissa **henkilöstön** vastauksissa opintojen etenemissuunnitelmaksi, jossa aikaisemmin suoritettut opinnot tulevat huomioiduksi. Yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että HOPS laaditaan yleensä siirto-opiskelijalle tai

⁷ Vrt. käsite piilo-opetussuunnitelma, tarkoitettu, toteutunut ja koettu OPS (ks. esim. Kotila 2000).

⁸ Vrt. avoin HOPS, luku 3.3

opiskelijoille, joilla opinnot etenevät eri aikaan kuin vuosikurssin muilla opiskelijoilla. Opintoja suoritetaan tutkinnon edellyttämä laajuus.

Opiskelijoiden tarpeet huomioitiin historiallisen taustan ja elämäkokemuksen kautta yhdistäen menneen elämän tärkeimmät asiat tämän hetken opiskeluun. HOPS nähtiin opetussuunnitelman ja koulutusohjelman piirissä liikkuvana suunnitelmana. Yhdessä vastauksessa HOPS määriteltiin samoin kuin opetussuunnitelma. Yhdessä vastauksessa ei tuotu esille, että HOPS olisi elämänsuunnitelma, vaan kyse oli lähinnä opiskelua tukevasta suunnitelmasta. Osittain HOPS nähtiin myös asiantuntijuuden kehittämiseen tähtäävänä suunnitelmana.

”..Valinnaisten opintojen osalta huomioidaan opiskelijan kiinnostuksen kohteet, ominaisuudet, taidot sekä arvioidaan hyöty tulevaisuuden työtehtäviä ajatellen..”

Yhdessä vastauksessa tuotiin selkeämmin esille opiskelijan polku –ajattelu HOPS:n laadinnassa. Eli opiskelija miettii, mitä, miten ja miksi hän opiskelee. HOPS ohjaa opiskelijan opintoja järkevällä tavalla tutkinnon saavuttamiseen.

Vain yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että HOPS:n laadinta sisältää myös urahallintaan liittyviä asioita. Ehkä on tarpeen pohtia yhteisesti HOPS:n käsitettä ja sitä, miten HOPS:n laadinnasta saataisiin paras mahdollinen hyöty opiskelijalle. Eräs vastaaja totesikin osuvasti:

”..Koska emme kuitenkaan voi opettaa kaikkea mahdollista mitä insinööri työssään tarvitsee ei ole katastrofi vaikka joku perinteinen oppiaine jää pois. Oppiaineen suorittaminenhan ei aina edes takaa että opiskelija kovin paljon osaa asiasta...Joku kerettiläinen teollisuuden edustaja on sanonut: ei sillä ole väliä mitä te insinööreille opetatte kunhan se on riittävän vaikeata, että oppivat ajattelemaan.”

Käytännön työssä opetussuunnitelmien kanssa työskentelevät varmasti huomaavat, ettei opetussuunnitelman joustavuus ole itsestään selvä asia, eikä opiskelijoiden valinnaisuuden mahdollisuudet ole joka yksikössä kovin laajat. Yksikköjen välistä opintojen valintaa tulisi tehostaa, ja pyrkiä myös miettimään, miten se mahdollistuisi opiskelijalle esimerkiksi niin, etteivät kurssit toteutuisi päällekkäisiin aikoihin. Moduleihin jaoteltu opetussuunnitelma voi jonkin verran lisätä tarjontaa ja valinnanmahdollisuuksia.

Opiskelijoiden vastauksissa tuotiin esille, että HOPS on opiskelijan tekemä suunnitelma opinnoille, eli missä ajassa opiskelija opinnot suorittaa. HOPS tuotiin esille myös poikkeuksena, eli jos opiskelija ei etene niin sanotussa koulutusputkessa, hänelle laaditaan HOPS. HOPS määriteltiin myös opintojen seuraamissuunnitelmana.

”Opiskelijan henkilökohtainen suunnitelma. Siitä hän näkee miten opiskelut edistyvät ja mitä aineita opiskelija on valinnut.”

Lisäksi yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että HOPS:n laadinnassa keskitytään opiskelijan henkilökohtaisesti valitsemiin vapaaehtoisin kursseihin. Näyttää siis siltä, että opiskelijat mieltävät HOPS:n opiskelua tukevaksi suunnitelmaksi. Vastauksissa ei mainittu tulevan ammatin vaatimien taitojen huomioimista tai urasuunnittelua. HOPS:n käsitteen selventämistä siis tarvitaan. Vai onko niin, että HOPS ymmärretään opetussuunnitelman ja koulutusohjelman jäsentäjänä, ei tulevaisuuteen suuntaavana elämänsuunnitelmana?

Henkilökunnan vastauksissa 14/20 vastauksissa tuotiin esille, että henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinta on keskitetty yksikössä tietyille henkilöille ja kuusi (6) vastaajaa ilmoitti, ettei HOPS:n laadintaa ole kohdennettu. **Opiskelijoiden vastauksissa** 4/6 vastaajan mukaan HOPS:n laadinta on keskitetty, kahden (2) mielestä niiden laadinta ei ole keskitetty tietyille henkilöille. Kolmessa (3) vastauksessa oli epävarmuutta (kaksi vastaajaa oli silti vastannut edelliseen kysymykseen kyllä).

”Koulutussuunnittelija, yliopettaja. Luulisin...”

”En todellakaan tiedä. Luultavasti opinto-ohjaaja.”

Olisiko HOPS:n laadinta syytä olla keskitetty? Ainakin opiskelijalla on oltava tieto siitä, kuka HOPS:n laadinnassa häntä tukee ja auttaa. Opiskelun alun tiedotus ja kontakti ohjaavaan henkilöön/henkilöihin on hyvin tärkeää.

Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, onko yksikössä riittävät resurssit HOPS:ien suunnitteluun ja toteutukseen. **Henkilöstön vastaukset** hajaantuivat tämän kysymyksen kohdalla. 11/20 vastaajaa ilmoitti, että resurssit ovat riittävät. Tätä oli perusteltu seuraavasti:

”Varattu oma 2 ov:n opintojakso opintojen ja oppimisprosessin ohjausta varten.”

”Päävastuu opiskelijalla.”

Yksi vastaajista ei vastannut kysymykseen, yksi vastasi molempiin vaihtoehtoihin kyllä/ei. Yksi päätoiminen henkilö näyttää olevan vastaajan mielestä HOPS:n laadintaan liian vähän. Yhdessä vastauksessa oli lisätty vaihtoehto en osaa sanoa ja vastausta oli perusteltu näin:

”Orientaatio-opinnoissa yhdellä tunnilla käsitellään asiaa. Silloin, opiskelijat sen laativat, mutta se on kyllä ehkä liian varhaisessa vaiheessa. Toisaalta se on suunnitelma, jota voidaan tarkentaa ja muuttaa. Siinä vaiheessa se sitten viekin eri opettajien aikaa, eikä niihin ole resurssoitu mitään.”

Viisi (5/20) oli vastannut, että resurssit HOPS:ien tekemiseen eivät ole riittävät.

”Suunnitteluun kyllä, toteutus kaatuu siihen, että yksikkö on kuitenkin melko pieni, eikä valinnaisuutta voi tarjota rajattomasti.”

”Koulutusohjelmajohtajan huojennukset ovat pienet.”

HOPS:n laadintaan tarvittaisiin yhteisöllistä otetta ja jaettua vastuuta. Opiskelijan tulisi tietää, kuka on hänelle nimetty ohjaava henkilö mutta myös opettajilla täytyisi olla näkemystä tukea opiskelijan opintojen suunnittelua.

Opiskeliijoista 5/6 vastasi, että resurssit HOPS:ien laatimiseen ovat riittävät. On mielenkiintoista, että eräs opiskelija esitti perustelut näin:

”Jos HOPS –järjestelmä toimisi se ei tarvisi paljon apua henkilökunnalta. Opiskelijat osaisivat ja myös pitäisivät HOPS:aa ajan tasalla mielellään.”

Keskeinen tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää: miten järjestelmä toimii. Ilmeisesti kehittämistä on. Ja oma vastuunsa on opiskelijallakin!

”Kyllä kai.... itse en ole HOPS:ia tehnyt mutta aion sen kyllä tehdä. En ole hankkinut tietoja resurssista.... ja se harmittaa :)”

..”itse henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että HOPS:n suunnittelu ja toteutus on itselläni toiminut hyvin. Ryhmänohjaajamme kanssa pidämme puolivuositain tuokion kahden kesken, jossa katsotaan HOPSia, sekä opintojen kulkua.”

Yksi vastaaja ilmoitti, että resurssit eivät ole riittävät ja että yksikössä ei painoteta HOPS:n tekemistä. Kaikille annetaan vapaat kädet suunnitteluun. Valinnan mahdollisuudet ovat myös pienet, ja vähäinen tarjonta on myös rajoittava tekijä opiskelijan yksilöllisen aikataulun suunnittelunkin kannalta.

8.2 Miten OPS tukee HOPS:ien laatimista?

Tutkimuksessa selvitettiin myös, miten kyselyyn vastaajat näkevät OPS:n ja HOPS:n suhteen käytännön kouluelämässä. Tukeeko OPS HOPS:n laatimista vai ei?

Henkilöstön vastauksissa mielipiteet olivat keskittyneet kyllä -vastauksiin. OPS tukee HOPS:ien laatimista 15/20 vastaajan mielestä. HOPS laaditaan OPS:n pohjalta, oli yleisin perustelu. Opetussuunnitelmaa pidettiin myös osittain joustavana, ja valinnanmahdollisuuksia tarjoavana. Yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että pyrkimys on yhdenmukaistaa opiskelijoiden suunnitelmia, ja OPS on tässä tuki.

”Yhteneväisyyksiä etsitään mahdollisimman pitkälle.”

HOPS:n laadinnassa on myös hyvä pyrkiä nostamaan erilaisten opiskelijoiden vahvuuksia ja taustoja esille. Jos HOPS –käsite halutaan nähdä laajana, elämänlaajuisena prosessina, näkökulma on oltava yleisestä yksityiseen. Onko kyseessä HOPS, jos se on koko vuosikurssilla samanlainen?

Yksi henkilöstön edustaja jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Yksi vastasi, että OPS ei tue HOPS:an laatimista.

”Opintosuunnitelma on laadittu ns. normisuorittamista varten siinä ei ole vaihtoehtoisia suorittamistapoja.”

Kolme henkilöstön jäsentä vastasi molempiin kohtiin, eli OPS tukee, mutta myös estää HOPS:n laatimista.

”(OPS) On toisaalta liiankin `ahdas ja jäykkä`”

Kiintoisaa huomata, miten näkemykset kuitenkin eroavat. Kyse voi olla myös alasta, eli pienemmissä yksiköissä valinnanmahdollisuuksia on vähemmän ja OPS rajoittaa silloin enemmän yksilöllisten valintojen tekemistä.

Opiskelijoista kolme (3/6) vastasi opetussuunnitelman tukevan HOPS:a. Yksi opiskelija totesi, että HOPS on hänellä samanlainen kuin OPS. Näyttää siltä, että opiskelijat seuraavat hyvin vahvasti OPS:n tarjoamaa koulutuslinjaa. Yksi opiskelija ei osannut vastata kysymykseen ja yksi vastasi, että OPS ei tue HOPS:aa. Syynä tähän oli opiskelijan mukaan se, että koululla ei ole riittävästi resursseja järjestää opetusta ja opinnot viivästyvät suunnitellusta. Yksi opiskelija perusteli vastauksensa sekä kyllä ja ei -kohtiin. Opiskelija piti hyvänä suunnitelmaa laajemmasta kurssitarjonnasta. Opetussuunnitelman tuki HOPS:lle saattaa kaatua kuitenkin esimerkiksi siihen, että jotkut kurssit järjestetään harvoin, esimerkiksi joka toinen vuosi. Opiskelijalla saattaa sen takia jäädä joku kurssi ”roikkumaan” ja hidastamaan opintojen etenemistä.

8.3 Miten HOPS –prosessi toteutuu Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun eri yksiköissä ja toimipisteissä?

Tutkimuksessa selvitettiin HOPS –prosessin kulkua KPAMK:n eri yksiköissä.

Henkilöstön vastauksissa tuotiin esille, että HOPS laaditaan opintojen alussa. Monissa yksiköissä on käytössä lomakemalli OPS:sta, johon opiskelija kirjaa suorituksensa ja suunnitellut suoritusajankohdat. Käytössä oli myös ryhmä –hops, jota tarkennetaan, kun suuntautumisvaihtoehtojen valinta tulee ajankohtaiseksi.

”Suurin osa opiskelijoista etenee opinnoissaan yhteisen OPS:n mukaisesti.”

Suuri vastuu HOPS:n päivittämisessä on opiskelijalla - etenkin isommissa yksiköissä, joissa esimerkiksi opinto-ohjaajalla ei ole mahdollisuutta tarkastella säännöllisesti kaikkien suorituksia.

”Opiskelija on HOPS:in laadinnan subjekti annetuissa rajoissa.”

Painotan HOPS:n laadinnassa urahallinnan huomioonottamista. Se kehittää opiskelijan ajatusta tulevaisuuden suuntaan ja antaa pontta opiskelulle. On tärkeää miettiä, mitä opiskelija haluaa elämältä ja työltä. Ja mitä hän tekee valmistumisen jälkeen.

”..opiskelija pohtii omaa urakehitystään (uran ja työn merkitystä itselleen, työtehtäviä, joita haluaisi tulevaisuudessa tehdä, taitojaan, tavoitteitaan, saavutuksiaan jne.)”

On hyvä käytäntö, että opiskelijat käyvät opiskelun eri vaiheissa keskustelemassa opinnoistaan. Kaikki opiskelijat eivät kuitenkaan osaa tätä mahdollisuutta hyödyntää. Joskus opinto-ohjaajana ajattelenkin, että moni opiskelija käy varmistamassa opintojensa oikean suunnan ja kulun, mutta he, joille ohjaus olisi erityisen tärkeää, eivät tule keskustelemaan opinnoistaan. Eräässä yksikössä henkilökohtainen opiskelusuunnitelma laaditaan opintojen alussa, ja ensimmäisen vuoden lopussa jokaisen kanssa käydään keskustelut opintojen etenemisestä. Kuten Hietala ja Nikkanen (2001) toivatkin esille (ks. luku 4.), opiskelija odottaa, että joku muukin on kiinnostunut hänen opiskeluistaan kuin hän itse.

Opiskeliyoista kolme oli laatinut HOPS:n ja oli käynyt keskustelemassa siitä myös ohjaajan kanssa. Yksi opiskelija ilmoitti, että voi vaikuttaa HOPS:n tekemiseen vapaasti valittavien opintojen kohdalla, mutta ei muulla tavalla. Yksi opiskelija ei ollut laatinut HOPS:aa, ja yksi oli sen laatinut, mutta sen jälkeen asia oli unohtunut.

”Aikanaan..se piti tehdä jollekin kurssille, sen jälkeen sitä ei ole juurikaan kysely.”

Ylivieskan tekniikan toimipisteessä huhtikuussa käydyissä koulutusohjelmien kehityskeskusteluissa kysyttiin, kuinka moni on laatinut itselleen HOPS:n. HOPS:n laatiminen sitoumuksena otettiin käyttöön uudistuvien orientoivien opintojen aikana syksyllä 2002. HOPS näytti olevan juuri kyseisenä vuonna aloittaneilla opiskelijoilla, mutta läheskään kaikki eivät olleet päivittäneet HOPS:ansa. Mielestäni tarvitaan laajaa keskustelua HOPS:n merkityksestä ja kulttuurin muutosta. Jos opiskelijalle tarjotaan välineet ja ohjeistus, ihmettelen, miksi omien opintojen seuranta jää silti tekemättä.

Millaisia ovat HOPS:n laatimisen ongelmat? **Henkilöstön** näkemyksen mukaan ongelmana on, että opiskelijat eivät välttämättä tiedä, mitä haluavat.

”Opiskelijat ovat kovin nuoria. Aina käsitykset asioista eivät ole kovin realistisia. Onko se ongelma? Nuoruus on sellainen vaiva, joka kyllä ajan kanssa ‘paranee’.”

Opiskelijoiden aikaisemmat suoritukset aiheuttavat myös päänvaivaa, eli mitä ja millaisessa laajuudessa tai millä tasolla aikaisempia suorituksia on saatu, ja käyvätkö ne korvaaviksi opinnoiksi. Lisäksi taloudelliset resurssit vaikuttavat opintojaksojen toteuttamiseen, ja jokaiselle ei löydy toiveiden mukaisia kursseja esimerkiksi vapaasti valittaviin opintoihin. Lisäksi erilaiset käytännön ongelmat vaikeuttavat HOPS:n toteuttamista.

”Suunnitelman tekeminen ei ole ongelma. Ongelma on toteuttaa suunnitelmaa. Lukujärjestykset menevät päällekkäin, kaikkia kursseja ei voida järjestää joka vuosi...”

Ongelmana tuotiin esille myös se, että opiskelijat eivät välttämättä ole kovin aktiivisia HOPS:n suhteen, ja he eivät ota siitä vastuuta riittävästi. Myös ensimmäisenä vuonna jaettu opinto-opas ja sen opetussuunnitelman muutos aiheuttaa opiskelijoilla epävarmuutta oman valinnanvapauden rajoista ja pakollisista opinnoista. Tässäkin tiedotus on paikallaan. Koulutusohjelman sisällä on oltava oikea tieto muutoksista.

Kaikki **opiskelijat** eivät kommentoineet HOPS:n laatimisen ongelmia. Yksi opiskelija vastasi, että ongelmia ei ole, toinen jätti kohdan täyttämättä. Yhdelle opiskelijalle vaihto-opiskelu oli aiheuttanut ongelmia, sillä vaikka suunnitelma oli tarkastettu ennen vaihtoon lähtöä, lisäksi oli tullut uusia kursseja. Näiden suoritus siirtyy nyt opiskelijalla myöhempään ajankohtaan. Yksi opiskelija vastasi:

”Ei tiedetä mikä HOPS on :)”

Vahva kannanotto tämäkin. Paljon on siis vielä tehtävää. Silti opiskelija kirjoittaa vapaamuotoisiin kommentteihin:

”Asiasta kerrotaan paljon opiskelun alussa ja sen tärkeyttä korostetaan paljon joka ei ole turhaan. Itse olin aluksi ihmeissään että mikä tää juttu on ja sen takia se jäi tekemättä mutta nyt kun toinen vuosi on kohta päätöksessä alkaa HOPS kiinnostamaan entistä enemmän...”

8.4 Miten HOPS –ajattelua tulee edelleen kehittää?

Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi yksikköjen hyviä HOPS –käytänteitä. Niitä näyttivät olevan **henkilöstön** mukaan tukiverkosto opiskelijan apuna, esimerkiksi tutor –opettaja, joka on käytettävissä opiskelijan tarvitessa. Epäselvyyttä oli osin siitä, mikä on yleisesti opettajatutorin toimenkuva. Tämän selventäminen lienee paikallaan ammattikorkeakoulussa. On syytä myös miettiä, saataisiinko kaikissa yksiköissä tutor –opettajajärjestelmä toimimaan. Positiivisena asiana nähtiin toisaalta yksikön pienuus, joka johtaa siihen, että yksilöllisen ohjauksen tarjoamiseen on paremmat mahdollisuudet (vaikkakin on tuotu esille, että opintotarjonta on suppeampi pienissä yksiköissä). Lisäksi hyvä käytäntö ovat yhteiset keskustelut yliopettajan/opinto-ohjaajan kanssa etenkin opintojen alkumetreillä. Yhdessä toimipisteessä toisena vuonna järjestettävä syventävä kurssi opiskeluasioihin on hyvä jatkumo ensimmäisen vuoden orientoiville opinnoille.

Kehittämisideana esitettiin, että OPS voisi olla päivitettävänä versiona www –sivuilla – tämä auttaisi HOPS:nkin laadinnassa. WinhaPro on vastaajan mielestä kömpelö työkalu HOPS:n suunnitteluun ja ylläpitoon.

Hyvänä asiana nähtiin myös joustavuus, eli yksilöllisiä poikkeuksia voidaan tehdä. Kuusi henkilöstön edustajaa (6/20) ei vastannut tähän osioon. Silti tuotiin esille, että yksikköjen käytännöt HOPS –asioissa ovat varmasti erilaisia, ja olisi hyvä, jos HOPS –käytännöt saataisiin näkyvämmiksi.

Opiskelijoista kaksi (2/6) vastasi kysymykseen hyvistä käytännöistä HOPS:n laadinnassa. Toinen opiskelija kertoi, että opiskelut ovat edenneet suunnitellussa aikataulussa eli HOPS on toiminut. Toinen opiskelija piti hyvänä ryhmänohjaajan kanssa pidettyjä ”HOPS-tuokioita”.

Ohjaukseen käytetty aika ei mene varmasti hukkaan ja valmiudet ohjauksen antamiseen tulisi olla jokaisella henkilökuntaan kuuluvalla. Eräs vastaajista totesikin:

”Aikaa ohjaukseen tarvitaan runsaasti. HOPS:aan käytetty aika kuitenkin kantaa useimmiten hedelmää: opiskelun keskeyttämiset vähenevät ja tavoitteita saavutetaan.”

9. POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman sisällöllistä merkitystä ja HOPS:n laadintaprosessia Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun eri yksiköissä. Tutkimustehtävänä oli selvittää, mitä HOPS- ja OPS- käsitteillä ymmärretään, miten OPS tukee HOPS:an laadintaa ja miten HOPS –ajattelua voidaan edelleen kehittää.

Tutkimuksessa ilmeni, että HOPS- ja OPS –käsitteiden sisällöllisen merkityksen selventäminen, ja käsitteiden keskinäisten rajojen määrittely on tärkeää. HOPS voidaan laatia ja toteuttaa eri tavoin eri yksiköissä - HOPS:n laatimisella on kuitenkin oltava opiskelijalle selkeä merkitys. Kun HOPS:n laatimista painotetaan prosessina, sen merkitys kirkastuu helpommin opiskelijalle. Jos HOPS koetaan pakolliseksi tehtäväksi, ehkä ohjaus ei ole ollut riittävää, tai opiskelija ei ole ollut kykenevä vastaanottamaan tietoa ja ottamaan vastuuta opintojen suunnittelusta itseohjautuvasti. On helpompi mennä annettujen työjärjestysten mukaan kuin ryhtyä pohtimaan omia vahvuuksia ja tulevaisuuden tavoitteita. Esitän jälleen kysymyksen: onko kyse henkilökohtaistamisesta, jos opiskelijalle laadittu HOPS on samanlainen kuin koulutusohjelman OPS?

Vai onko sittenkin vain kyse ajattelutavasta ja sen muutoksesta? Mielestäni HOPS:n käsite pitäisi yhdistää muuhunkin kuin pelkästään opiskelijan laatimaan HOPS – taulukkoon. Opiskeluun ja alaan orientoituminen alkaa ensimmäisen vuoden alussa orientoivissa opinnoista ja täältä pitäisi saada kipinää jatkopohdinnoille. Yhteiset keskustelut opinto-ohjaajan ja yliopettajan kanssa ovat tärkeitä opintojen eri vaiheissa. HOPS –ajattelussa tarvitaan myös kulttuurin muutosta, ja se onnistuu yhteisen keskustelun ja pohdinnan kautta.

HOPS sisältää opiskelijan tavoitteet opinnoille, niiden käytännön toteutuksen, aikataulutuksen ja opintojen etenemisen seurannan. Opetussuunnitelma on opiskelijalle tärkeä työkalu HOPS:n rakentamisessa, ja uusille opiskelijoille OPS:n tarkoitusta onkin syytä jatkossa selventää.

HOPS:n laatiminen edellyttää opiskelijalta tavoitteellisuutta, realistisuutta ja reflektoivaa otetta ja ammattikorkeakoululta panostusta ohjauspalveluiden kehittämiseen. Lisäksi on pyrittävä ratkomaan mahdollisuuksien mukaan käytännön esteitä, joita henkilökohtaisten suunnitelmien toteuttamisen tiellä voi esiintyä. Tärkeä osa HOPS –prosessia on myös oman ammatti-identiteetin ja urasuunnitelmien rakentaminen. Ylivieskan tekniikan toimipisteessä Urasuunnittelu on toteutettu kuluvana keväänä kokeilumielessä vapaasti valittavana kurssina ja kokemukset ovat tässä vaiheessa hyvin positiivisia.

Itseohjautuvuus on ammattikorkeakoulupedagogiikan keskeinen vaatimus: opiskelijan oletetaan tietävän, mitä hän haluaa ja opiskelijan uskotaan myös pystyvän asettamaan opiskelulleen laatukriteerit. Opintojen alussa olisi hyvä kartoittaa opiskelijan itsenäisen oppimisen valmiuksia, sillä valmiuksien taso on suoraan yhteydessä kykyyn rakentaa omaa HOPS:a ja omia uratavoitteita. Opiskelija on ohjattava itseohjautuvuuteen ja HOPS:n laatimiseen ja päivittämiseen. Tämä vaatii kuitenkin hyvin paljon aikaa ohjaavalta taholta.

Ammattikorkeakoulun erityislaatuisuus korkeakouluna perustuu muun muassa teorian ja käytännön vuoropuheluun opintojen aikana. Tämä on rikkaus HOPS:n laadinnassa ja opetuksen toteuttamisessa. Yksilöllisten opiskelusuunnitelmien tekeminen on muun muassa sitä, että opiskelija miettii vapaasti valittavat opinnot kiinnostuksenkohteidensa kautta. Samoin opinnäytetyön ja harjoittelun suuntaaminen omalle erityisalalle on tärkeää – useinhan harjoittelupaikka ja opinnäytetyö avaavat opiskelijalle sen ensimmäisen työpaikan oven. HOPS:n laadinta on siis kokonaisvaltaista urasuunnittelua. Kun opiskelija opetetaan pohtimaan, ja näkemään mahdollisuuksia, hän osaa tehdä näitä asioita myös valmistumisen jälkeen. Hän osaa hyödyntää oman taustansa ja vahvuudet uuden oppimisessa.

Opiskelijoiden kanssa toimittuani olen joskus kuullut sanottavan opiskelijoiden taholta, että ammattikorkeakouluun pääseminen on helppoa. Jos näin on, vaikuttaako se opiskelijan lähtömotivaatioon? Ja panostukseen omien opintojen suunnittelussa? Orientoivien opintojen aikana selviää myös, mikäli opiskelija on kuluttamassa täällä vain aikaansa. Ja kun se sanotaan ääneen, uskon sen vaikuttavan vuosikurssin ryhmähenkeen. Ohjaaja voi auttaa eteenpäin, mutta alaa ei voi tehdä toiselle

kiinnostavaksi, jos se ei todella tunnu omalta alalta. Ja kyllä innostus omaan opiskeluun lähtee opiskelijasta itsestään. Tulevana syksynä on tarpeen kysyä jokaiselta: löytyykö puseron sisältä oikea asenne opiskeluun? Ja mitä tulisi tehdä, jos asenne on hukassa?

Opinto-ohjaus on merkittävä asia ja resurssit sen toteuttamiseen on oltava hyvät. Olen huomannut, että usein jo toiselle ihmiselle puhuminen auttaa selkiinnyttämään opiskelijan ajatuksia. Ohjaajan rooli kuuntelijana tulee korostumaan HOPS –prosessin lähtiessä hyvin liikkeelle ja kun opiskelija ottaa vastuun suunnitelmistaan. Ohjaajan tehtävänä on valottaa erilaisia polkuja ja mahdollisuuksia, joista opiskelija voi tehdä valintojaan. Paras asiantuntija on kuitenkin opiskelija itse.

Haluan osoittaa suuret kiitokset tutkimukseen osallistuneille henkilöstön jäsenille ja opiskelijoille. Mietin silti, miksi opiskelijoilta tuli vain kuusi vastausta (lähetettyjä kyselyjä oli 23). Kyselystä muistutettiin ja vastauksia toivottiin useampaan kertaan. Yksi vastaaja kertoi aiheen olleen vaikea. Oliko tästä kyse myös niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka eivät kyselyyn vastanneet? Vai eikö asia vain herättänyt kiinnostusta? Vai tuntuiko, ettei vastaamisella ole mitään merkitystä?

Laadullisen tutkimuksen ongelma on tulkitseminen, eli ymmärtääkö tutkija asiat niin kuin vastaaja on tarkoittanut. Kyselyssä oli välillä luettava asioita myös ”rivien välistä”. Uskon, että kokonaiskuva on pitkälti totuudenmukainen ja esitetyt johtopäätökset ovat myös yleisesti hyödynnettävissä. Tutkimuksen tärkeänä tarkoituksena näen keskustelun herättämisen ammattikorkeakoulussa. Keskustelun kautta HOPS –ajattelun kulttuurinmuutos saa vankan perustuksen. On myös muistettava, että opiskelijan ohjaus on yhteinen asiamme.

Olkoon tämä tutkimus osa ammattikorkeakoulumme HOPS:n laatimisen keittokirjaa. Onneksi sopan hämmentäjiä, asiantuntijoita, on runsaasti. Yhteistyön kautta voimme saada HOPS:an elämänmaun!

LÄHTEET

Annala, J. 2002. Ammattikorkeakoulun hops – vähän vanhaa, vähän uutta ja vähän lainattua? Teoksessa Helander, J. & Seinä, S. (toim) Citius. Altius. Fortius. Näkökulmia opintojen ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Saarijärvi: Saarijärven Offset, 83-99.

Combs, A.W., Blume, R.A., Newman, A.J., Wass, H.L. 1974. The Professional Education of Teachers: A Humanistic Approach to Teacher Preparation. Second Edition. Boston: Allyn and Bacon, Inc.

Ekola, J. 1992. Johdanto. Teoksessa Ekola, J. (toim) Johdatusta Ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Juva: WSOY, 11-16.

Ekola, J. 1992. Opetussuunnitelma – joustava pedagoginen opas. Teoksessa Ekola, J. (toim) Johdatusta Ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Juva: WSOY, 91-103.

Eskola, J. & Suoranta, S. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Eteläpelto, A. 1992. Tulevaisuuden asiantuntijuuden kehittämiseen. Teoksessa Ekola, J. (toim) Johdatusta Ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Juva: WSOY, 19-42.

Friman, M. 2001. Opintojen keskeytyminen – ongelma vai mahdollisuus? Teoksessa Kokko, P. & Kolehmainen, S. (toim) Mutkatonta opiskelua? Puheenvuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä. Hämeen ammattikorkeakoulu. Oped – projekti. Saarijärvi: Saarijärven Offset, 33-47.

Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätyömenetelmät. Juva: WSOY.

Helakorpi, S. & Olkinuora, A. 1997. Asiantuntijuutta oppimassa. Ammattikorkeakoulupedagogiikkaa. Porvoo: WSOY.

Hietala, S. & Nikkanen, O. 2001. Kateederilta ja pulpetista yhteiseen kahvipöytään. Teoksessa Kokko, P. & Kolehmainen, S. (toim) Mutkatonta opiskelua? Puheenvuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä. Hämeen ammattikorkeakoulu. Oped – projekti. Saarijärvi: Saarijärven Offset, 71-79.

Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. Juva: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.

Hokkanen, S. 2001. Innovatiivisen oppimisyhteisön profiili. Ammattikorkeakoulujen tekniikan ja liikenteen koulutusalan näkökulmasta tarkasteltuna. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Jalava, J., Lehtinen, E. & Palonen, T. 1997. OPSISTA HOPS – käsikirja ja juonnettu kirjallisuusluettelo oppimisen ohjaajalle. Turun yliopisto. Täydennyskoulutuskeskus. Turku: Painosalama.

Kallberg, K. 2002. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteuttaminen viestinnän koulutuksessa. Teoksessa Helander, J. & Seinä, S. (toim) Citius. Altius. Fortius. Näkökulmia opintojen ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Saarijärvi: Saarijärven Offset, 113-125.

Kolehmainen, S. 2001. Esipuhe. Teoksessa Kokko, P. & Kolehmainen, S. (toim) Mutkatonta opiskelua? Puheenvuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä. Hämeen ammattikorkeakoulu. Oped –projekti. Saarijärvi: Saarijärven Offset, 5-9.

Koro, J. 1992. Itseohjautuvuuteen perustuva oppiminen. Teoksessa Ekola, J. (toim) Johdatusta Ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Juva: WSOY, 43-56.

Kotila, H. 2000. Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kokemuksia opetussuunnitelmasta. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 214. Hki: Hakapaino.

Kurtelius, J. 2002. Urasuunnittelun huomiointi henkilökohtaista urasuunnitelmaa laadittaessa. Teoksessa Helander, J. & Seinä, S. (toim) Citius. Altius. Fortius. Näkökulmia opintojen ohjaukseen ammattikorkeakoulussa. Saarijärvi: Saarijärven Offset, 100-112.

Lairio, M. & Puukari, S. 1999. Uusin taidoin uuteen tulevaisuuteen. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Tutkimusselosteita 4. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Laitinen, A. 1994. Joustava opettajuus muuttuvissa konteksteissa. Opiskelun itseohjautuvasta etenemisestä ammatillisessa opettajankoulutuksessa. Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun selvityksiä ja puheenvuoroja 3. Jyväskylä.

Lampinen, O. 1998. Suomen koulutusjärjestelmän kehitys. Tampere: Tammer-Paino.

Nummenmaa, AR. 2002. Ammattikorkeakoulu oppimisympäristönä. Teoksessa Linjala, J-P. (toim) Omalla tiellä. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Hki: Edita, 128-141.

Opetusministeriö. Koulutus. Ammattikorkeakoulut. Saatavilla [www –muodossa <http://www.minedu.fi/opm/koulutus/ammattikorkeakoulut/ammattikorkeakoulut.html>](http://www.minedu.fi/opm/koulutus/ammattikorkeakoulut/ammattikorkeakoulut.html). (Luettu 19.3.2003).

Opinto-opas 2002-2003. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu: Hakapaino.

Patton, M.Q. 1990. Qualitative evaluation and research methods. Newbury Park: SAGE.

Rask, M. 2002. Ammattikorkeakoululaitoksen vakiintuminen ja uudet haasteet. Teoksessa Linjala, J-P. (toim) Omalla tiellä. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Hki: Edita, 31-41.

Ruohotie, P. 2002. Kvalifikaatioiden ja kompetenssien kehittäminen ammattikorkeakoulun tavoitteena. Teoksessa Linjala, J-P. (toim) Omalla tiellä. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Hki: Edita, 108-127.

Stenström, M-L. 1993. Ammatillisen identiteetin kehittyminen. Teoksessa Eteläpelto, A. & Miettinen, R. (toim) Ammattitaito ja ammatillinen kasvu. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen 25 –vuotisjuhla-julkaisu. Hki: Painatuskeskus, 31-45.

Suominen, T. 2002. Turun ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoiden tulkinnat opintojensa viivästymisen syistä. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 4. Turku: Turun kaupungin painatusosasto.

Syrjälä, L. 1996. Tapaustutkimus opettajan ja tutkijan työvälineenä. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjapaino Oy West Point, 9-66.

Toikka, M. & Hakkarainen, S. 2002. Opintojen ohjauksen benchmarking tekniikan alan koulutusohjelmissä. Kymenlaakson, Mikkelin ja Pohjois-Savon ammattikorkeakoulut. Korkeakoulujen arviointineuvostojen julkaisuja 5/2002. Hki: Edita Prima.

Tulonen, A. 2002. OPSista HOPS ettei tulisi HUPS. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 7. Turku: Turun kaupungin painatusosasto.

Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Tammer-Paino.

Verkkohops. Saatavilla [www –muodossa](http://www.edu.fi/oppimateriaalit/verkkohops/etusivu.html)
<<http://www.edu.fi/oppimateriaalit/verkkohops/etusivu.html>>. (Luettu 10.2.2003).

Liite 1: Kyselylomake

SAATE

Hyvä vastaanottaja

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on perehtyä henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien (HOPS) laadintaan Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa. Tutkimuksessa pyritään löytämään uusia näkökulmia HOPS- ja OPS –työhön sekä ohjauspalveluiden kehittämiseen. Tutkimuksen empiirinen osa toteutetaan oheisen kyselylomakkeen kautta. Tutkimus on opinnäytetyö opettajan pedagogisiin opintoihin (35 ov) Oulun ammatilliseen opettajakorkeakouluun.

Lomakkeen voit täyttää ja lähettää sähköisesti tai postitse **keskiviikkoon 26.3.2003 mennessä**.

Kiitos osallistumisestasi KPAMK:n kehittämistyöhön!

Ystävällisin terveisin
Heli Kurikkala

Yhteystiedot:
heli.kurikkala@cop.fi
08-4492 528
044-4492 528
Ylivieskan yksikkö, tekniikka
PL62
84101 Ylivieska

jatkuu

Vastaa valitsemalla yksi vaihtoehto X. Vastaa sanallisiin osioihin annetuissa kohdissa.

1. Vastaajan yksikkö ja toimipiste

- Ylivieskan yksikkö
 Tekniikka
 Sosiaaliala
 Humanistinen- ja opetusala
- Tekniikka, Kokkola
- Sosiaali- ja terveysala, Kokkola
- Liiketalous, Kokkola
- Liiketalous, Haapajärvi
- Liiketalous, Pietarsaari
- Matkailuala, Pietarsaari
- Kulttuuriala
 Musiikki, Kokkola
 Turkisala, Pietarsaari
 Esittävä taide, Kälviä

2. Vastaajan nimeke

- Opinto-ohjaaja
 Opintosihtööri
 Koulutusohjelmajohtaja
 Koulutuspäällikkö
 Yliopettaja
 Opiskelija/opiskelijayhdistys
 Muu, mikä?

3. Kerro vapaamuotoisesti, mitä seuraavat käsitteet mielestäsi tarkoittavat

a) Opetussuunnitelma (OPS)

jatkuu

b) Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS)**4. Henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien laatiminen on keskitetty vastaajan yksikössä/toimipisteessä tietyille/tietyille henkilöille**

Kyllä

Ei

5. Ketkä yksikössä/toimipisteessä osallistuvat HOPS:ien laadintaan?**6. Onko yksikössä/toimipisteessä riittävät resurssit HOPS:ien suunnitteluun ja toteutukseen?**

Kyllä

Ei

Perustelut?**7. Opetussuunnitelma tukee HOPS:ien laatimista**

Kyllä, miten?

Ei, miksi?

jatkuu

8. Kerro, miten HOPS:n laatiminen tapahtuu yksittäisen opiskelijan kohdalla yksikössänne/toimipisteessä? Miten opiskelija osallistuu HOPS:n laadintaan?

9. Jos HOPS:n laatimisessa esiintyy ongelmia, millaisia ne ovat?

10. Missä asioissa vastaajan yksikössä/toimipisteessä on onnistuttu koskien HOPS:ien laadintaa? Mitä käytänteitä haluaisitte saattaa muillekin tiedoksi?

11. Vapaamuotoiset kommentit

KIITOS VASTAUKSESTASI!